

ЗАМАН

Газета издається на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПАРЛАМЕНТ

Кинобузгъа жер-жерледе къарайдыла, махтайдыла

КъМР-ни Парламентини Культура, граждан обществону институтларын айнытыу эм асламлы информация органла жаны бла комитетини башламчылыгы бла белгили жырчы, КъМР-ни, Север эм Юг Осетия республикалары, Адыгеяны сыйлы артисти, энди уа режиссёр эм сценарист Султан Хажироков бла тюбешу болганды. Ол жаш адамлагъа росейли кинопротакха чыкъган эмда халкъдан махтау тапхан «По небу босиком» деген кинону къалай алдыргъаныны юсюнден айтханды.

Тюбешуге уа законла чыгарыучу органда Жаш тёлю палатаны келечилери эмда республикада вузлары студентлери бла бирге КъМР-ни Парламентини спикерини орунбасары **Жанатайлары Салим**, Билим бериу, илму эм жаш тёлю политика жаны бла комитетни

башчысы **Светлана Азикова**, Культура, граждан обществону институтларын айнытыу эм асламлы информация органла жаны бла комитетни таматасы **Борис Паштов**, КъМР-ни культура министрини орунбасары **Рита Таова** эм башхала къатышхандыла.

Жанатайлары Салим Султан Хажироков не ишни башласа да, аны ахырына жетдиргинчи, къарыуун, фахмусун да аямагъанын белгилегенди. «Артист - ол бек къыйын эм жууаплы ишди. Бу жол а Султан кесин хунерли режиссёрча кёргозтгенди. Мен ол

алдыргъан киногъа сейир этип къарагъанма. Анда кавказлыла башха жанындан кёргозтюлгендиле. Къыралны регионларында анга къарагъанла бизни юсюбюзден оюмларын тюрлендирилде деп ышанама», - дегенди ол. Рита Таова уа бу филь-

мни асламында профессионал билимлери, сынаулары болмагъан адамла алдыргъанларын айтып, болсада халкъ аны жаратханды, деп чертгенди. Ол адамлыкны, шухлукну, суймекликни юсюнденди, тиширугъа къаллай хурмет этилирге кереклисине юйретеди. Аны ючюн тапханды ол кесини къараучусун. Дагъыда «Звёздные воины» деген тыш къыраллы кино бла бир заманда чыгып, анга конкурент болалгъаны да ёхтемленирча шартды», - дегенди.

Светлана Азикова Султан Хажироков бла эрттеден да таныш болгъанын айтханды. «Аны артистча фахмусу Шимал Кавказны студент фестивалында ачыкъланган эди. Андан бери уа ол къыйын жолну ётгенди эмда бюгюн кесини жангы режиссёрлук хунерин ачыкълагъанды», - деп белгилегенди ол.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ЖЫЙЫЛЫУ

Перинатальный араны къурулушун терклендириуню мадарлары белгиленгендиле

КъМР-ни къурулуш эмда жашау журтла-коммунальный мюлк министри **Анзор Тутуков** Нальчикде ишлене тургъан перинатальный арада болганды эмда объектни къурулуш жаны бла штабны жыйылыуун бардыргъанды. Межам Нальчикде Шогенов орамда

Больница шахарчыкъны тийресиндеди. Ол битеу да 32 минг квадрат метрден аслам жерни тутады. Къурулуш ишлени «Юникс» МК ООО росейли компания бардырады.

Жыйылыуу башлай, Анзор Тутуков ишлене тургъан ара республикада бек магъаналы

объектледен бири болгъанын чертгенди эмда аны къурулушун терклендириу жаны бла борчла салганды. Къурулуш-монтаж ишлени быйыл экинчи кварталда бошаргъа, объектни хайырланыргъа уа жылны ахырында берирге белгиленеди. Подряд организацияла та-

мамларгъа керек болгъан магъаналы жумушла да сюзюлгендиле. Проект ючюн жууаплы болгъанлары баш борчлары - къурулуш организация межамны заманында толусунлай хайырланылыргъа берирча этиудю, ишленелени техника къоркъуусузлуклары жалчытыуду, технология эмда тамамланган ишлени качестволары тийишли даражада болурларына къайгырыуду.

Проектге кёре араны төрт багъуу корпусу, мюлк блогу да боллукъду. Ол республиканы жеринде жангы технология бла ишленген биринчи объект боллукъун эмда адамларыбызны диагностика, багъуу жаны бла да кёп тюрлю жумушла бла тынгылы жалчытыргъа аны къолундан келлигин белгилерчады.

Бизни корр.

Кинобузгъа жер-жерледе къарайдыла, махтайдыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.
Султан Хажироков а фильми алдыргъанында, кесине эки борч салгъанын билдиргенди. Биринчиден, ол коммерциялы болургъа, кьоратылгъан ахчаны къайтарыргъа, аны бла бирге уа культура магъанасын тас этмеге керек эди. «Россейли прокатда фильмле кепдюле, алай адамла келмезликлерине ишеклик болса, аны сатып алмайдыла. Биз а саталгъанбыз. Ол энтта прокатдады, жууукъ кюнледе СНГ-ны кыралларында кьргюзтюлюк башларыкыды», - дегенди.
Режиссёргъа жаш депутатланы соруулары кеп эдиле.

Ала артистле къалай сайланганларын, мындан ары къаллай муратлары болгъанларын билдирге суйгендиле. Алагъа жууапла бере, Султан Хажироков баш жигитни - Капелланы - ойнагъан Милана Карагулованы ол кинотеатрдан чыгып келгенинде кьргенин айтханды. «Бу рольну башха къыз ойнаргъа керек эди, алай съёмкаланы башлагъынчы Милананы кьргенме да, фильмни баш жигити ма быллай къыз болургъа кереклисин аныгъагъан эдим. Алан Кокоев да (ол а Битни ойнагъанды) бек фахмулу жашды», - дегенди.
Артистле бла профессионал

устазла ишлегендиле. «Биринчи заманда ала Милананы актриса болаллыгъына ийнанмай эдиле. Алай артда уа ол фахмусун ачыклагъанды. Сценалада жиягъан да кеси этеди», - деп кьошханды ол.
Съёмкала жалаңда эки ай баргъандыла. Заманны асламын монтаж, озвучивание алгъанды. Къулийланы Къайсын атлы Малкъар кырал драма театры артисти, Парламентни депутаты **Бечелланы Людмила** уа, республиканы театрларыны профессионал артистлери да ойнагъанларын билдирип, башха регионлада аланы юслеринден не айтханларын билдирге суйгенди.

Султан Хажироков федерал критикле Байзуллаланы Розаны ойнагъанын бек жаратханларын чертгенди. «Москвада аны кьрюп, сен бу аламаат актрисаны къайдан тапханса деп, бек сейир этгендиле. Бизни республикада фахмулу адамла кепдюле, аны ючюн а мындан ары да кино алдырыргъа муратым барды», - дегенди ол.
Съёмкаланы юслеринден кеслерини оюмларын анда ойнагъанла да айтхандыла. Максим Горький атлы Орус кырал драма театры артисти **Олег Гусейнов**: «Султан съёмкала баргъан кезиуде

хар нени да кьргенлей, сезгенлей, артистлеге болушханлай тургъанды», - дегенди. Къабарты-Малкъар кырал университетни искусство эм СМИ жаны бла факультетни башчысы **Эльдар Дымов** а кинода Шимал Кавказны халкъларыны энчиликлери сакъланганларын чертгенди.
Ахырында тюбешиюню башламчысы - Парламентни комитетини таматасы Борис Паштов да кинону юсюнден кесини оюмун айтханды. Жыйылыуу ахырында жаш адамла депутатла эмда Султан Хажироков бла суратха тюшгендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Устапа

Къайда да изленген, бийик даражалы

Баям, къайсы предприятияда, организацияда да болурла аллай адамла - аланы къурауагъа, айнытууа къыйын салгъанла, битеу тюрлениулеге къатышханла, коллективлерине, тутхан усталыкларына да ахырына дери кертичилей къалгъанла. Иште бир тюрлю чырмаулукула чыкъсала, биринчиден аллай специалистлени сураидыла, аланы оюмларына не заманда да къулак саладыла. Кепжыллыкъ сынамлары да жаш тёлуге юлгю, таянчакъ бола барады.

Гыжгыланы Зейтунну жашы Малик, кырал кьуллукъдан кетип, пенсиягъа чыкъгъанындан сора ишсиз кеп турмагъанды. Хунерлини, билимлини республиканы Жол мюлк управлениясыны таматасыны кенгешчиси болургъа чакъыргъандыла. Окъуп алгъан усталыгы - бухгалтер, хунерлиги - къайсы ишни да къурай билгени.

Жол мюлк сферагъа Малик сынауу болгъан хазыр специалист болуп келгенди дерге боллукъду. Ары дери ол КъМР-ни совхозларыны республикалы управлениясында ревизор болуп урунганды. Бир кезиуде «Акъ-Суу» совхозда бла «Птицепром» трестде тамата бухгалтер эди.

Трестде урунган кезиуде аны башламчылыгы бла республикада производствону кесинде биринчи банк - финанс-тергеу ара - кьуралгъанын ол ёхтемленип эсине тюшюреди. Анда юй къанатлыланы жайыу бла кюрешген онбеш мюлкню счётларында къалгъан артык ахча жыйыла эди. Бу амалны хайыры бла банк кредитле алыуу азайтыргъа онг болгъанды.

Жол мюлкде Гыжгыланы Малик 1996 жылда «Каббалкавторну» таматасыны орунбасары болуп ишлеп башлагъанды. Бёлюмню айтхылы специалист Мухарби Амальчиевни башчылыгында

бу ишни энчиликлери бла толу шагъы рейленгенди.

Ала саулай кыралда, экономикада да къыйын кезиуде эдиле. Тюрлю тюрлю реформала, ахча кытлыкъ, бартер амалла... Быллай болумда къайсы организацияда да ишни терен билген, проблемаладан артха турмагъан, башха структурала бла шагъырей болгъанла бютюнда керек боладыла. Малик ма аланы санында эди.

Ол ишчи жеринден эсе аслам заманны командировкалада ётдюргенди. Бёлюмню ол заманда таматасы Ануарбий Суншев аны транспорт, связь эм жол мюлк министрни орунбасарына чакъыргъанын да ол кезиуде тышында болгъанында билгенди.

Федерал министерство бла иги байламлыкъла къурагъанды, ишчилени хакълары заманында теленирлерине къайгыргъанды, мадар этгенлей тургъанды. Ол жыллада подрядчиклеге ахчаны орунуна продукция, отлукъ, чархла, къурулуш материалла, аракы берген шартла кеп тюбегендиле. Аны кьой, бир-бирде, налогланы заманында телерге амал болмай, аны хатасында счётла жабылып да къалыучу эдиле.

Алай бла иш хакъны берир ючюн Малик ахчаны Москвадан кеси келтирип окъуна тургъанды. Хау, шёндю банк эм налог системала иги айныгъан кезиуде аллай амалла бек сейир кьорюнедиле, алай ол жыллада уа организацияны ишин бардырып ючюн, аллай мадар да этерге тюшгенди.

Ол ишлеген кезиуде кеп магъаналы объектле ишленгендиле: Урван-Уштулу жолда тоннель, Терек, Бахсан, Майский, Прохладный шахарлада илипинле эм башхала. Он жыл мындан алгъа Малик «Эллени 2010 жылгъа дери айнытуу» деген программаны жашауда бардырыгъа да къатышханды. Аны чеклеринде жети элде шёндюгю АТС-ле орнатылгъандыла.

Гыжгы улуну усталыгы, ишге жууаплы кёзден къарай билгени шёндю да изленеди. Ал жыллада ол «Почётный дорожник России» деген биринчи даражалы ведомстволу саугъагъа эм «КъМР-ни сыйлы экономисти» деген махтаулу атха тийишли болгъанды.

Малик Зейтунович жол мюлкню белгили устасыды, алай бош заманы болса уа, бал чибинле бла кюреширге бек сюеди. Бу ишине да жюреги бла бериледи. Аны тау этекледен келтирген балыны татыуун ишчи нёгерлери да иги биледиле. Тёрт къыз ёсдюргенди, туудукъларына кьууанады.

Мадина КУМЫКОВА,
КъМР-ни Жол мюлк управлениясыны пресс-службасы.

ПРОЕКТ

Оюнла, телемостла, экскурсияла

2015 – 2016 окъуу жыллада Россейде «Окъуу учреждениялада финансла жаны бла билимни ёсдюрюкюнле» деген битеуроссей проект бешинчи кере бардырылады. Ачык дерслени чеклеринде школчула, студентле белгили финансистле бла тюбеширкидиле, ахча бла байламлы ишни бардырыгъа юрениркидиле. Программагъа кёре, оюнла, телемостла, тематикалы семинарла эм финанс организациялагъа экскурсияла да кьураллыкъдыла.

Анга школла, колледжле эм бийик билим берген окъуу учрежденияла

да къатышыргъа боллукъдула. Алагъа кьошулуру ючюн проектни комитетине заявление берирге керекди.

Аны уа «Сапфир» деген биригиуу бла Финансистлени халкъла аралы гильдиясы бардырадыла. Себеплик этгенлени арасында РФ-ни Финансла министерствосу бла Россейни Банку да бардыла.

Бир тюрлю сорууу болгъан неда тийишли информацияны толуракъ билдирге суйген <http://finbau.ru/fingram> сайтха къарасын.

Бизни корп.

Акция

Жаш тёлү коррупциягъа къажауду

Кеп болмай «Стоп коррупции!» деген республикалы акцияны чеклеринде Чегем шахарны Культура юйюню майданында жаш адамла, улутхачылыкъгъа къажау турургъа чакъыргъан плакатланы да алып, акция бардыргъандыла деп билдиредиле Чегем муниципал районну администрациясыны пресс-службасындан.

Анга районда жер-жерли советни таматасы Хасанш Одижев, билим бериу управленияны председатели Жанна Арипшева эм башхала къатышхандыла. Бюгюнлюкде коррупциягъа къажаулукъну хар бирибиз

эм алгъа кесибизден башларгъа тийишлибиз. Жаш адамланы арасында право жаны бла культураны, бу осал ишге къажау турурча амалланы эм аны бла байламлы законопроектни сюзюуде жаш тёлүден келечиле къатышыргъа керекдиле, деп чертилгенди анда.

Шалушка элли 1-чи номерли орта школуну окъуучулары уа «Стоп коррупции!» деген республикалы жаш тёлү форумну резолюциясын окъугъандыла. Акцияны ахырында жыйылгъанла, барысы да бирлешип, тепсеу флешмоб бардыргъандыла.
Бизни корп.

15 ФЕВРАЛЬ - СОВЕТ АСКЕРЛЕ
АФГАНИСТАНДАН ЧЫГЪАРЫЛГЪАН КЮН

«Атамы, анамы, тукъумуму жерге кьаратмадым, аман адам деп да айтдырмадым»

Быйыл совет аскерле Афганистан Республикада кеслерини интернационал борчларын толтуруп, андан чыгъарылгъанлы 27 жыл толады. Бу иш Женева келишимге тийишлиликте тамамланганды. Анга кере уа Совет Союз тогуз айны ичинде - 1988 жылда 15 майдан 1989 жылда 15 февральгъа дери - битеу аскерлерин Афганистандан кетерирге борчлу этилгенди. Тарыхчыла жазгъанларыча, СССР-ни бла Афганистанны арасында Шуёхлукъну кёпюрюнден ётген ахыргъы совет аскерчи генерал-лейтенант Борис Громов болгъанды. Къабаты-Малкъардан ол урушка 1800 жаш чакъырлыгъан эдиле. Сёзге, жаланда Кёнделеден анда 22 жашыбыз кьуллукъ этгенди. Жарсыугъа, 55 аскерчибиз ол къазауатдан юйюрлерине, ата-аналарына кьайтмагъандыла.

Хасаниядан Ностуланы Габасча Афганистанны бек кыйын жеринде кьуллукъ этерге тошгенди - Саланг ауушдан узакъ болмай Хинжан провинцияда. Ол мараучу (стрелок) болгъан

ауушханды, осетинли жаш Заур Баев болгъандыла. Андан бери отуз жылдан аслам озгъанды, алай Афганистанда кьуллукъ этген шуёхларымы тансыкълап, бир ыйыкъда болмаса, экинчисинде тюбешип турабыз. Ол бизни жашлыгыбыз эди, - деп эсгереди мени ушакъ нёгерим.

Алай кёп туююлдюле, тюшерге заманыбыз жокъ эди, кьойгъан да этмегендиле, - дейди Габас, заман саргъалтхан акъкъара тюрсюнлю суратланы кёргозте. - Ма бу Нальчикден орусла жаш Толик Пичугинди, жаннетли болсун, бери кьайтхандан сора ауушханды. Была уа биргеме кьуллукъ этген жашладыла. Жылла озгъан эселе да, барысы да эсимдедиле. Шуёхларым а кёпдюле, ала кьыралны тюрлю-тюрлю регионларында жашадыла - Сибирьде, Уралда. Бир-бирлерини тойларына окьуна баргъан эдим. Жаз башында уа Кургандан бир нёгерим менде кьонакъда болуп кетгенди, - дейди Габас, биргесине алып келген суратланы кёргозте.

Солдан оннга: Анатолий Пичугин бла Ностуланы Габас.

къазауатдан сау-саламат кьайтхан окьуна жигитлик болгъанын энди ангылайма. Аллахны ахшылыгындан, айыплы болмадым, атамы, анамы, тукъумуму жерге кьаратмадым, ызымдан кьоркъакъ, аман адам деп айтдырмадым», - деп ышарады мени ушакъ нёгерим.

Уруш унутулмайды, ол адамны эсинде, сойсөймесе да, жашауу ахырына дери къалады. Алай къазауатны, атышыуаны юслеринден айтыргъа уа афганлыла артыкъ бек сүймегенлерине мен кёп кере тошюнгенме. Ма Габас да аскерчи нёгерлери бла тюбешеле, жашлыкъларын, ол кьыралда болгъан затланы эсгереди, алай манга уа кёргенини, сынагъаныны юсюнден хапар айтыргъа ашыкъмады.

- Афганистанны алыкъа бир аскер да хорламагъанды, бюгюн да аны халкы башхалагъа бойсунурукъ туююлдю. «9 рота» фильмеде кёргозтгенча туююл эди, ала ачыкъ сермешге бир заманда да чыкъмагъандыла. Партизан уруш этедиле, бетден-бетге сюелип атышыу болмагъанды, - дейди ол.

Афганлыланы арасында бу мамыр адамды, ол а аскерчиди деп айыргъан да кыйын болгъанды. «Болсада бизни кьатыбызда кишлаклада жашагъанла бла тюбешсек, ушакъ этерге кюрешичю эдик. Бек кючлю халкъ болгъанын ангылагъанма акьыл,ниет жаны бла да. Ала ёмюрден артыкъ заманны тохтамай уруш этедиле, сабийлери да аскерчиле болуп ёседиле. Алагъа менича 18-жыллыкъ жаш адамла не зат эталлыкъ эдиле?» - дейди ол.

Аскерден сора Носту улу, Россейни кёп жерлеринде жашап, уллу кьуллукълада ишлегенди. Ленинградда Биринчи медицина институтну хирургия бёлюмю бошагъанды, ызы бла Москвада Экинчи медицина институтта ординатурада эмда аспирантурада окьугъанды.

Алай анга медик болургъа тошмегенди. Озгъан ёмюрню 90-чы жылларында кьыралгъа врачла,

устазла, инженерле артыкъ керек болмагъандыла. Габас да коммерция бла кюреширге кёлленеди. «Ленинградда биргеме окьугъан эбизе жаш бизнесни кьурап башлагъан эди да, мени кесине чакъыргъанды. Москвада ишлегенме, Кемеровода «Кисилевско-голь» биригюге башчылыкъ этгенме, Пермьде «ЛК Нефтемаш» заводну таматасы болгъанма, Новочеркасскда синтетика затланы заводуна, Шахты шахарда да шахталадан бирине башчылыкъ этерге да тошгенди», - дейди ол.

Жарсыугъа, экономика кьытлыкъ бизнесмени ишлерине чырмау этгенди. Ма Габасны эбизе нёгерине да Россейде битеу жумушун кьоюп, Бразилиягъа кетерге тошгенди. «Аны анда да проектлери бардыла. Мени да чакъыр-гъанды, алай унамадым. Аллахны ахшылыгындан, жууукъларым, юйюрюм, анам, кьарындашларым мында. Жерни бир кыйырында алагъа жарсып тургъандан эсе, кьатларында кьалырыны сайлагъанма», - дейди ол.

Болсада предпринимательствону кьояр акьылы жокъду, энди ол кючюн-кьарыуун кеси республикабызгъа жаратыр мурагъады. «Бизни кьыралыбызны айнытыргъа, кесибибизге качеству товарла чыгъарыргъа битеу онгларыбыз, ресурсларыбыз бардыла. Алай этерге керекди деген болмаса, кертиси бла да ишлеген, кюрешген жокъду.

Тыш кьыраллы продукцияны кесибибизде чыгъарылгъанла бла алышыргъа керекбиз дейдиле. Бу ишге да ат башындан кьаралгъаннга ушайды. Элерибизни тегереклеринде кьаллай бир жер барды, алай аны адамлагъа берип ишлерге кьоймайдыла. Кертисин айтханда, Россейча уллу эм бай кьыралгъа тышындан аш-азыкъ келтирген айып окьунады», - деп жарсыды ол.

Бюгюнлюкде Габас ариу юйюр ёсдюредди. Эки кызы бла эки жашы бардыла.

ТИКАЛАНЫ ФАТИМА.

Шимал Кавказ
кюн сайын

Дагъыстаннга иранлы тахта кёгетлени иймегендиле
Россельхознадзору Дагъыстанда управлениясыны пресс-службасындан билдиргенлерича, Ирандан баклажанланы бла нашаланы 18 тоннасын республикагъа иймегендиле. Кьырал инспекторла тахта кёгетлени ташыуу жорукъларына уллу бузукълукъ этилгенин ачыкълагъандыла. Фитосанитар сертификатдагъы шартла терс жазылгъандыла, деп белгиленеди. «Битимлени карантинлерини юсюнден» федерал законнга бузукълукъ этилгенини юсюнден протокол жарашдырылгъанды эмда жюкню иесине тазир салыннганды.

Управлениядан билдиргенлерича, быйылны башындан бери Ирандан тахта кёгетлени бла жемишлени 91,5 тоннасын республикагъа келтирирге эркин этилмегенди.

Профессионал билим бериуню «Жол картасы»

Ставрополь крайны башчысыны пресс-службасындан билдиргенлерине кере, регионда профессионал билим бериуню «жол картасы» жарашдырыллыкъды. Аны баш болумлары крайны правительствосуну ишчи кадрланы хазырлауу системасын тап халгъа келтирирге аталып бардырылгъан жыйылыуунда сюзюлгендиле. Документни жарашдыруу бла крайны экономиканы реальный сектору ючюн жууаплы болгъан битеу ведомствола кюреширкидиле. Анда белгиленгеннича, кадрланы хазырлауу сынаулу специалистле кьатышырыкъдыла. Андан сора да, иш бериучюле бла партнёрлукъ халланы кьыйматлы амалларын сайларгъа белгиленеди.

Регионда профессионал билим бериуню анытыуу программасыны проекти Ставрополь крайны правительствосуну кьараууна быйыл жаз башына берилкиди.

Кьарачай-Черкесде эки жылгъа беш маданият юй кьошулукъду

Кьарачай-Черкес Республикада 2018 жылгъа дери элдеде беш маданият юй ишлерге, аланы кьурулушларына 100 миллион сомдан артыкъ бёлюрге белгиленеди. Аны юсюнден ТАСС-ха КьЧР-ни культура министри Мадина Гогова билдиргенди.

Ол айтханыча, культура учрежденияла «Эллени тутхучлу анытыуу» федерал целевой программагъа кере Преградная станицада, Эркин-Шахар элде, Кош-Хабль, Псыж эмда Хурзук аууллада ишлениркидиле. «Бизни регионубуз ол программагъа кирген 15 субъектни санындады. Биринчи юч маданият юйню кьурулушу быйылны биринчи жарымында окьуна башланырыкъды. Объектлени барысын да хайырланыргъа 2017 жылны ахырында берирге белгиленеди», - дегенди министр.

Банкрот предприятиядан - крайны иелигине

Росимуществену жер-жерли управлениясы пиринч ёсдюрюлген эки участканы банкрот болгъан «Светлый путь» предприятиядан алып, Краснодар крайны иелигине бергенди. Аны юсюнден администрацияны пресс-службасы билдиргенди.

-Ала 12 жылны ичинде бош тургъандыла. Битеу да 10 минг гектардан аслам жер ётдюрюлгенди крайны иелигине хакъсыз, - деп кьошхандыла ведомствода.

Губернатор Вениамин Кондратьев айтханнга кере, ол эки участка бла регионда пиринч жерлени 5 процентге кёбейтирге эмда битеу Россейде бу битимни ёсдюрюуге кьошумчулукъну 72 процентге дери жетдирирге онг берилкидиле.

Окьюучубуз кётюрген тема

Бу кюнледе мени кълума Тёппеланы Алимни «Отлукъ ташла» деген чыгармасы тюшгенди. Аны окьуп бошагъанымдан сора да повестьни жигити айтхан сёзле сагъышха кълдырып, жүрегимни кыйнап турганларын билдирирге излейме. «Алгъа чыккыбаны кёрюп болмайды халкыбыз. Анга къара сабан сюрюп, абындыргынчы, къларына ашагъанлары жарашмайды», - деп жазганды Тёппе улу.

Мен бусагъатда да эшите-эшите турама кължур хапарла. Адамларыбызны бир кълуу ариу тап ишлеп турган таматарына, коллегаларына жалган затла кълрашдырып, кългъытла жазып, кълугъала кълзгъаргъа кълрешип турадыла.

Насыпха, деригим келеди, биз отузунчу жыллада жашамайбыз, ансы бу зарлыкъны, тилчилени ахыры неге келлик болур эди?.. Аллай затланы ачыкълап, ичгызден тышына кълрешип артыкъл аламан болмагъанын анылайма, алай дагъыда сагъынмай а кълрешимайма. Аны себепли жарыууу миллет газетибизге билдирирге кёлленгенме, сиз да бир эс бурурсуз бу проблемабызгъа деп ышана.

Дагъыда бир затны юсюнден сормай тёзалмайма. Бу тохтамай аманлыкъл сюрюп, асыл адамларыбызны кыйнап айланганланы, халкыбызны бетин жойгъанланы атлары алай кълты некъл букълурлуп турадыла. Мени акълыма кёлре, аланы ачыкъларгъа керекди. Биринчиден, аллай фыргъаууну узакълдан окьуна кёлрүп, терк жолну башха жанына ётүп кетерча, экинчиден, аны жууапха тартырча.

ТЕКАЛАНЫ Мадина. Нальчик шахар.

Халкыбызгъа заран салган кълара зарлыкъл

Багълалы Мадина! Окьуучуларыбызны хар жазган тизгинлери, айтхан оюмлары бизге бек магъаналыдыла. Кертиди, насыпха, биз отузунчу-кълркъынчы жыллада жашамайбыз. Бюгонлюкде сёзюбюз, кёлз кълрамыбыз да эркиндиле. Хау, жарсыугъа, сизни тынгысыздандыргъан проблемабыз барды, аны билмегенча этип турган да артыкъл тюз туююлдю. Сизге уа миллетде бола турган ахшы эм айыплы ишлеге да уллу кёллюлей къллмагъаныгълыз ючюн сау болугълз дерге сюебиз.

Алайды да, бу сиз сагъынган ауруу, не мадар, кёлге тынчлыкъл бермей, кертиси бла да, бизни бюгоннюгъл жашауубузда жер тапханлай турады. Аны сылтауу, биз оюм этгенден, зарлыкълдады. Ол кълылыкъл дуня жаратылган кюнледен бери адам улуну турмушуна кълты синггенлей, жабышханлай турады. Аны ууундан кёлпле ачыгъандыла, миллетле да гунч болгъандыла.

Жаланда огъларыда эсгерилген отузунчу жылланы эсибизге келтирсек окьуна тамамды. Бу зат адамны фахму, адеп, ниет, адамлыкъл жаны бла да жарлыкълыгълны хатасыннан чыгълды. Сёз ючюн, биреуню юйюр жашауу кълралмаса, уллу кълулукългъл итинип, алай бла муратына жетмесе неда была киби бир башха сылтаула чыкълсала, аны ичин зарлыкълны оту кёлдюрюп башлайды. Аллайланы бир-бирлери уа кълра ниетлерин тунчукълдуруп, букълдуруп турургъл кълрарулары, акълларлары жетмей, адыргы этип тебидиле. Ма андан сора дау кългълтла, жалган сёзле, терслеуле тюрлю-тюрлю жерлеге жиберилип башланадыла.

Адамла, бир бирлерине зарланып, жамауат жашауда бийик шинтиклене излеп тебидиле, тёлгереклерине да кеслерине ушаш кир ниетлиени жыйып, аланы юсюрюп, тынчлыкълны тлоп-баш этген кезиде кълыма кюн жетерикди, деп айтылынады Кълранда. Бу болумгъл бюгонлюкде жетип турмайбызмы да? Кълрим хажини: «Адамды бизни атыбыз!» - дегенин ташлап, кёлкюрегибизни уруп, кесибизге артыкъл сый-даража излеп айланганыбыз аны белгиси туююлюдю.

Миллетибизни арасында бир бирибизге билеклик этеик, болушайыкъл, ол неда бу ауурлукълну бирден кёлторейик деген затла бюгонлюкде кълруп баргъланчадыла. Келгиз, эсибизге тлошорейик, бизни ата-бабаларыбыз юй ишлерге, чалгъл чалыргъл кълллай изеуле жыйгъландыла, сюрюнде уа таула анала бу меники, ол а сеники деп сабийлени бёлмегендиле. Биз а аладан игиле, аладан кёл билгенле кълчандан бери болуп тебидегенбиз.

Былайда КълМР-ни халкъл поэти Созаиланы Ахматны эсгерилери эсиме келедиле: «Кесини заманында Кълулийланы Кълйсын тамата кълалам кълрындышы Шахмырзаланы Саидни чыгълармаларыны кълдарларына бек жарсыгъланды. Белгиле тилманч Лазарь Шерешевскийге кълты болуп аны «Таулуну календары»

деген китабын орус тилге кёлюртген эди. «Календарь горца» деген чыгъларма басмалангынчы бир ыйыкъл алгъл дунясын алышындыргълан эди назмучу. Кълйсын а арда, изданианы жүрегине кълсып, уллу кълула бла тамата кълалам кълрындышыны суратын сылап, бек мудакланган эди. «Кълйш эди» деген романында да устазны юлгюсю Шахмырзады.

Бусагълатда литература, театр да, башха заманладан эсе бегирек окьуна, ёмюрледен бери сыйланган кертиликге, тенгликге, тюзлюкге кълулукъл этерге борчлудула десем, баям, даулашырыкъл адам чыкълмаз. Аны осыат этгендиле бизге Кълзим, Кълйсын, Керим. Халкъл ийнагълыбыз Танзиля да аны дайым айтханлай, назмулары бла чертгенлей турады.

Алай бир-бир адамларыбыз кълрала кёлген жашауну жаланда мутхуз жанын кёлрүп, кеслерича анылап, анга кёлделен турургъл ёчдюле, тюз да сапха жарашмагълан литералача. Ол а, бизни акълыбызгъл кёлре, кълрарулуздукълданды. Бир бирге ышаныулукъл, ийнаныулукъл болмагълан жерде, белгилесича, насып да чыкълмайды.

Хар эбизе кесин патчах сунганлай, таулулада да аллайла аслам болуп барадыла, кюзгоге кълрап, жаланда кеслерини уллулукълн кёлгенле, кесин миллет адамы, халкъл таянчагъл сунганла. Аланы араларына тиширлула кълшулгъланлары уа бютюн жарсытады.

Былайда бир ишни юсюнден айтыргъл тийишли кёлреме. Советлени заманында халкълыбызны фахмулу уланларыннан бири Москвада бийик билим ала болгъланды. Студентни бир танышы уа, жууугъл окьуна дейик, мында, республикада, аны атасыны эрттеги суратын тапханды. Анда ол патчаны аскеринде кълулукъл этгенлени кийимлерин кийип эди. Ол аланы шёлхундан хаух алып, суратха алай тлошген эди.

Аны да биле турганлай, Москвада окьуй турган жашны нёлери портретни, анга жалган сёлзени да кълшуп, тийишли органлагъла кёлрюзтор акъллын жазычуларыбыздан бирине ачыкъл этген эди. Ол а, насыпха, суратны аны кёлундан тартып алып, ууакъл жыртып кълрутады. Алай болмаса, миллетибизни эмда хунерли адамларыбыздан бири, тырнакъл тенгли бир терслиги болмагъланлай, думп этилир эди.

КълМР-ни Жазычуларыны союзуна правленини председатели Беппайланы Муталип да, кеси башчылыкъл этген организацианы ишини юсюнден айта, сабырлыкълны тлою-сары алтынды, дейди. «Бизникеле ол затлагъл а ташындан кълрайдыла, аныларгъла сыймейдиле, - деп жарсыйды ол. - Кеси кесибизге жау болуп, кесибизден къллгъланлы башхаладан кёлрүп, патчахлыкълны, бийликни излейбиз. Аны орунуна ариу тизгинле такъл, сагълыш, оюм эт да, бир ахшы жумушха жара. Габуланы банкагъла жыйсала, ала

амалсыздан кеси кеслерин ашагълан тёлре барды. Алайгъла къллмазгъла адамларыбызны кълрарулары, акълларлары да жетер деп уллу ийнаныудама».

Интеллигенциябызны арасында бийик билимли, огълурлу адамларыбыздан бири философия илмуланы доктору профессор Эфендиланы Салихди. Ол кеси да бу кюнледе редакциябызны жокъллагъланды. Жолючулугълну мураты уа белгиле поэтессабыз Мусукаланы Сакинатны жангы китапларыны басмадан чыкългъланлары бла алгълышлау эди. Белгилесича, алим адабият жаны бла уллу тинтиу ишни бардырады, аны бла байламлы артыкълда кесибизни адамларыбызны жанларыннан чурумла чыкългъланларын да жүрегинден жарсып айтады.

- Бусагълатда мен, кабинетден хазна чыкълмагъланлай, жазгъланлай турама. Тёлрек-башда аллай бир кир ниет, кълугълалы жалган сёлзле жүрюгенлерини сылтауундан. Алагъла кълшулгъланлы уа дурус кёлремейме, - дейди ол ушагълыбызда.

Не медет, акълсакъл айтхан сёлзле керти болгъланларына тлошюнебиз. Зарла, тилчиле тау киби демегиле адамларыбызны да аямагъландыла. Эсигиздемиди, отузунчу жылланы ахырында Кълулийланы Кълйсынны «Атлы» деген назмусу басмадан чыкългълан кезиде кесибизникеле поэтни тынчлыкълн кълрутуп, анга зор этип турганлары. Чыгълармада «барады ингирде атлы, жамычы къллап юсюне» деген тизгинле бардыла. Ол кълйры тебидегенди кёлз байлана башланган кезиде, жамычысыны тлоюнде уа тапанчасын букълдура болур деп сюелгенле табылгъландыла.

-Хар жазылган чыгъларма бизни бир затха юйретеди, - дейди белгиле поэтессабыз Мусукаланы Сакинат. - Жаланда биз андан дерс ала билмейбиз ансы. Зарлыкълны юсюнден да кёл айтыла, жазыла келеди. Аны ючюн а биз, кеси кесибизни хорлап, жашаугъла ачыкъл кёлден кълрап башлаялмайбыз. Миллетибизни ненча ахшы уланын кълрутханды бу огъларыда сагълынылган кълра ниет. Аны ючюн а тюзелмейбиз.

Сакинат сёлзю андан ары бардыра, интеллигенциябыз таза болургъла керекди, аны келечилери ол тазалыкълны кёлз кълрамлада, ишледе да сакъларгъла борчлудула, дейди. «Алай ахча-бохча, кълулукъл, шинтик юлешген бир-бир кълуумла ёмюрледен бери кёлген жорукългъл сыйымайдыла», - деп да кълшады ол бу проблеманы юсюнден ушагълыбызда.

-Адамлыкъл болургъла керекди эм алгъл, - дейди, бу жаны бла оюмун билдире, КълМР-ни культурасыны сыйлы кълулукълчусу Кълулбайланы Алий да. - Не заманда да фахмулу, хунерли инсанларыбызны абындырыргъла излегенле, алагъл зар кёлден кълрагъланла чыкългъландыла. Жашауларын аллай затлагъл жоралап, биз патриотлабыз деп, капек магъланалары болмагълан адамла кълчырып айланадыла. «Самый речистый далеко не самый умный», - дейдиле оруслу кълрындышларыбыз. Кеси кесибизни сатып, башхаладан сый-хурмет табалырбызмы, деп сагълышларыгъл да керек болады.

Былайда Алий биз сюзген тема бла байламлы бир юлго да келтиредди. Ол айтыугъла кёлре, Кълшхатауда бир эр киши совет жыллада улоу сатып алгъланды. Кълншусу асыры зарлангандан, аны юсюнден айтмагълан кир заты къллмай тургъланды. Бир жол а экинчини юй бийчеси ауруп, элни поликеникасына сёлешеди, анда уа «Скорый» башха узакъл чакълырыугъла кетипди, жууукъл заманда келаллыкъл туююлдю, дейдиле.

Не этерик эди жарлы зар, барды ол «аман» кълншусуна болушукъл излей. Ол а угълй демеди, элтди ауругълан кълатынны, аны юй башчысын да больницагъла. Ол «болмачы» машинаны хайырындан саусуз тиширлуу жанын да кълтхарды.

Быллай юлгюле кёлдюле, айтып санап тауусмазча. Алай ол затланы юсюнден белгиле поэтлерибиз кимден да аламан айтхандыла. Нек дегенде, огъларыда сагълынганлыбызча, аланы ызларындан да зарла тлошуп, тынчлыкъл бермей, Ата журтлары ючюн бардыргълан огълурлу жумушларына чырмаула этип, абындырыргъла кёлрешип, ишлерге, жашаргъла да кёлмай тургъландыла. Андан жаратылгъландыла бу терен, сагълышландыргълан тизгинле да.

Кълулийланы Кълйсын**Жокълду душманы болмагълан**

Жокълду душманы болмагълан, Сени да бар жауларын - Санга хата излегенле, Сен аллыкълча жанларын.

Ишинг учара болгъланда, Кълуанадыла ала, Санга кълйынлыкъл келгенде, Тамам насыплы бола.

Ишинги уа жерибизге Бармы, жокълму хайыры - Билмей, кеслерине излей Игилклерин барын.

Аманла, зарла сени Кёлрүп болмай эселе, Кълуан. Осал болур эди Ала сени сыйселе...

Жашаялмазса душмансыз, - Тап къланатлы да - алай. Душманны жүрегин жара, Хар ишинги эт кёллай.

Не бетсиз болса да терслик, Тюзлюк терге чагълар, Тап жырлагълан къланатлыгъла Жыртхыч бютюн кёл чабар!..

1969 ж.

Зумакулланы Танзиля**Тели хансла**

Киши сепмейди заранлы хансланы, Ёселле ала кеслери алларына, Энишгеде кёлюп тирлик башланы, Шинжилерин чанча жан - жанларына...

Атсанг да, тамыры бла чыгъларып. Ахтан жеринде кълалады орналып, Тирлиг а жетсе, чагъла барып, Ёсююн кёлюды, саз бет алып.

Айтыгълыз, ол алай нек болады? Болсада тирлик береди тирлик! Кълйналса да, ол жерин алады. Ол экинесе кълйады бирик?

Огълурлулукъл огълурсулукъл бла Андан этеди кълсауат жерде. Огълурсулукъл, жерсиз, кълнсюз бола, Жер табалмай къллмазмы да бирде? 1962 ж.

Сергей Михалков**Завистникам**

И всё же я поэт,
Считайте - не считайте,
Несите всякий бред,
Читайте - не читайте,
Завидуйте успехам, орденам,
Что почему-то не достались вам.
Шипите, злобствуйте, друзей моих кляня,
Вы с ними не поссорите меня.
Я, к вашему большому сожалению,
Не собираюсь с вами воевать.
На вашу ложь,
На ваши заявления,
На вас самих
Мне просто наплевать.
Я проживу положенное мне,
Стараясь не запачкаться в г...е.
Когда умру, я тоже буду жить,
И, вам назло, Отчеству служить.

1944 ж.

Бу назмуланы басмалап, башха бир сёлз айтмасакъл да тамам эди. Таза да не кълшар, не кълрортыр зат жокълду. Ахырында уа окьуучубузну шарт сорууна да жууап берейик. Зарланы, тилчилени, кълнбузланы барыны да атлары бир кюн белгиле боллукълдула. Биз анга толу ийнанабыз. Бош айтылынмайды не тасха да ачыкъл болмай амалы жокълду деп.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.

Редакцияны кьонагы

Бёзюланы Алимни жашы Солтанны хунерин, бирсилеге ушамагъан, ариу ёнюн кёпле жаратадыла. Фахмулу жырчы бу жаны бла бийик билим алыргъа итинип, бусагъатда окъуй тургъаны бютюнда кьууандыргъанды. Ол Москвада Кьырал культура институтну студентиди. Эстрада-джаз бёлюмню экинчи курсундады.

Бу кюнледе ол туугъан эли Хасаниягъа каникуллагъа келип турады. Биз, анга тюбеп, сахнагъа жолуну, окъууну эм башха затланы юслеринден ушакъ этгенбиз.

«Билимими, хунерими ёсдюрюрге, айнытыргъа дайым итинирикме»

-Солтан, кьудурет санга аллай энчи саугъа - ариу ауаз - бергенин юйде кьалай билгендиле?

-Садикге жюригенимде окъуна, анда утренникледе жырлата тургъандыла. Ол заманда мен не биллик эдим? Жаланда юйде, ойнап, бир жыр эсиме тюшсе, аны айта да тургъанма. Алай а жетинчи классдан бери ол жаны бла кьаты кюрешеме дерге боллукъду.

Бир жол анам, Ёзденланы Света, шахарда студияны юсюнден билдириуню кереди да, мени ары алып барады. Анда Созайланы Ачемез бла да танышама. Сора аны атасы Заурбек «Малкьарым» деген жырны жазады да, аны жырлайма. Анга деп жарашдырылгъан клипни республикалы телеканалда кергюзтуп турадыла.

Алгъын Долинскде Мемориалны аллында орта кюн сайын жаш тёлю жыйылгъан этиучю эди. Ма алайда биринчи керге айтханма бу жырны. Халкьны аллына чыкьгъан алай тынч болмагъанын да ол чакъда ангылагъанма. Артада, бир ауукъ замандан, «Кьаракъашны» жаздыртама, анга да клип кьурайбыз.

Школда окъугъан кезиунюмде КьМКьУ-ну «Амикс» жыр театрында жырлап да тургъанма. Эм алгъа ары ыннам Эттеланы Люба элтгенди. Мында график бек тыкъ эди. Андан сора да, «Балкария» кьырал фольклор-этнография тепсеу ансамбль бла бир талай концертге кьатышханма.

Бу сайлауумда, анда биринчи атламында белгили жырчыбыз Таукенланы Галинаны кьыйыны бек уллуду. Мен аны Нальчикде Сабийлени эстетика жаны бла юйретиуню Жабаги Казаноко атлы арасында дерслерине жюриуп, жырларгъа юйренип тургъанма. Алай болгъанлыкьгъа, аслам эсни тепсеулеге буруп, музыка школда окъумагъанма. Ол а шёндю билим ала тургъан жеримде бираз кьыйнайды.

-Школда жырлагъан, тепсеген - ол бир башха. Усталыкьны сайлагъан кезиуде кёп юйюрге аны огьурламайдыла. Сени уа кьалай унагъандыла профессионал жырчы болурунгу?

-Кертисин айтсам, анабыз бир да ыразы тьуйюл эди анга. Жашаугъа тийишли, башынгы кечиндирирча усталыкъ сайла, стоматолог бол деп кюрешгенди. Атабыз бла ыннам мени жанлы болгъандыла, жаным суйген затны сайларгъа эркинлик бергендиле.

Институтха онбир классдан сора киргенме. Ол бютюнда кьыйын эди. Нек дегенде кёпле ары усталыкъ жаны бла колледжде билим алып, алай келедиле. Айтханымча, мен музыкагъа бир жерде да юйренмегенме, бу вузгъа сёлешип соргъанымда, артыкъ ышандырмагъан эдиле. Болсада кьадарымы сынагъанма.

Экзаменде тыш кьыраллы жыр айтыргъа керек эди. Ингилиз тилни сайлагъан эдим. Артыкъ жаратмагъанлары эсленип тургъанды. Сора ана тилинде жырлачы дейдиле. Бюсюрегелерин терк окъуна билдирип, ауазын ахырысы бла да башха тюрлю эшитиледи деп кьууандырдыла. Алай бла вокалдан 95 балл алгъанма. Сынауу кезиунюмде кафедрасыны башчысы, белгили жырчы Заур Туттов да анда эди.

Бери, кертисин айтханда, контракт бла киргенме. Алай биринчи курсу саулай да бешлеге бошагъаным себепли экинчи жылда мени бюджетге кёчюргендиле. Шёндюгю сессиямы да алай иги тауусханма.

-Анда уа жырларгъа юйретген устазынг кимди?

-Вокалдан Игорь Манаширов окъутады. Ол кеси фахмулу жырчыды. «Голос» телепроектге да кьатышханды. Белгили Григорий Лепс бла да ишлеп тургъанды кёп жылланы. Устазым кесини дерсин бек кьаты сурагъан адамды. Энци занятияларымдан сора

да, кьошакъ билим алыргъа жюриуп, кёбюсюнде ма алай юйрене барама.

-Бош заманынг уа кьалай ётдюресе?

-Интернет бла жырчыланы фахмуларына, хунерлерине, «Голосха» кьарайма. Аладан да бир иги затха юйренирге излейме. Третьяков атлы галереяны бек жаратама. Ары биринчи керге баргъанымда, тёрт сагъатны айланган болур эдим, тейри. Манга мында хар чыгъарма да сейирди. Тепсеулеге, жыргъа угъай, сурат ишлерге элтсе

лерини магъанасына ат башындан кьаралгъан чыгъармаланы кьайсы бирибиз да эслейбиз. Аланы да кесини тынгылаучусу болады.

Алай бийик жыр искусствону излеген, аны татаргъа талпынган а башха чыгъармаланы багъалайды. Сёз ючюн, Александр Градскийни «Как молоды мы были» деген жырны кёпле жангыдан айтханлай турадыла. Аны макъамы, сёзю, магъанасы, жырчыны ауазыны тембри - ала барысы да этинги-женинги титиретедиле. Ма быллай затла ёмюрлюкдюле.

-Анга ушарыкъ эдим, аныча болургъа уа сьоеме дегенинг а кимди?

-Бизни жырчыларыбызны сагъынсам - Отарланы Омар. Аны жырларында ёсгенме. Ол ёлчемсиз фахмусу болгъан уллу адамыбыз эди. Сора Москвагъа баргъанлы окъууум бла байламлы тыш кьыраллы жырчылагъа да эс бургъанлай турама.

Фахмуну юсюнден айтсам, адамны кюреширге, ишлерге хунери болургъа керекди. Алайсыз сени не ариу, иги, ауазын бар эсе да, жукълап, тунчугъуп кьаллыкьды. Болсада жырны сёзлери неда макъамы зорлукъдан жаратылыргъа жарамайды. Ол затла бла ишни тынгылы билген профессионал кюреширге керек сунама, алай болгъанлыкьгъа, макъамны, сёзлени да учунулукукьну кезиунюмде жазаргъа тийишлиди. Аллай жырла терк окъуна эсленип кьаладыла.

-Сахна адамны тюрлендиремиди?

-Хау деп айталлыкьма. Табийгъатдан ийменчек адамма. Анга чыкьгъаным а мени кесиме ийнаныргъа, базыныргъа болушады.

-Кеслери сахнаны сайлагъан жашла жашау нёгери ол иш бла кюрешсе сьоймейдиле асламысында. Сени уа кьалайды бу затха кёз кьарамынг?

-Баям, мен да алай сунама, тиширью башха сферада ишлесе тап боллукъ болур. Сёз ючюн, юйде биз беш сабий болабыз. Юч ёгешчигим барды. Ала алыкьа школгъа окъуна жюриюмейдиле. Кичибиз Зухурачыкьгъа мартда жыл толлукъду. Таматабыз Абдулла уа КьМКьУ-ну студентиди. Аны барысын да айтханым, ана сабийлеге жууугъуракъ, аланы кьатларында асламыракъ турса игиди.

-Окьуунгу бошар кезиуге уа кьалай умутларынг бардыла?

-Продюсер бла ишлеп, алгъан билимими хайырланып, сынау жыйышдырыргъа. Ол заманга жетсем а - жаш тёлюге болушургъа. Кинода ойнап кёрюрге да сьокерик эдим, алай жырчылыкъ жаны бла муратларым уллудула да, бу ниетлерими толтурур ючюн, билимими, хунерими да ёсдюрюрге, айнытыргъа тохтамай итинирикме.

Ушакьны **МОКЪАЛАНЫ Зухура** бардыргъанды. Суратны **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алгъанды.

эди анам, художник да болаллыкъ эдим. Солакъайлыкьым чырмаулукъ этмегенди анга. Сьоксем, суратны да ариу ишлейме.

Москвагъа биринчи келгенимде, Кьызыл майданын кёрюрге, Уллу театргъа барыргъа ашыкьгъан эдим. Анда «Мастер и Маргарита» мюзиклде болгъанымда сынагъан сезимими айтып ангылатхан кьыйынды.

Кесибизни университетде заочно экинчи бийик билим ала турама. Экономистге окъуйма. Аны себепли бош заманым аз кьалады. Аны да, усталыгьым бла байлап, алай хайырланыргъа кюрешеме.

-Шёндю жырлагъа тынгыласанг, бир зат дайым да жарсытады - аны сёзлери, магъанасы. Аны да ангылайбыз, аланы биркюнлюкьлери да керек болурла. Сени оюмунг кьалайды бу жаны бла?

-Кертиди, жырны макъамы ариу эшитилсе, анга бегирек эс буруп, сёз-

Семинар

Шофёрла биринчи медицина болушлукъ берирге юйренгендиле

Республиканы автоинспекторлары, медицина катастрофаланы службасыны келечилери, анестезиолог, реаниматолог врачла бла бирге пассажир транспортну жюриютген водителы биринчи медицина болушлукъ эте билрча курса кьурагъандыла.

Автоинспекторла, шахарда эм уллу предприятяладан бирин жокълап, жолда асламысында кьаллай бузукьлукъла этилгенлерини юсюнден сёлешгендиле, аны бла байламлы видеофильмле да кергюзтгендиле. Авариялада адам кёбюсюнде не затын ачытханын билдирир ючюн, специалистле, дерследе манекенлени хайырланып, бу жаны бла кьаллай амалла этерге жарагъанын

билдиргендиле.

Бююнлюкде биринчи болушлукъ машинада жюриюгенлеге эм жаяу айланганлагъа да бирча керек болуп кьалады. Жарсыугъа, ол санда сабийле да бардыла. Аны себепли гитчелеге бир тюрлю хата жетсе, алагъа кьалай болушургъа тийишлиси да толу ангылатылгъанды.

Предприятяны ишчилери семинар бардыргъан специалистлеге ыразылыкьларын билдиргендиле. Энди бу жаны бла ишни тынгылы тамларгъа шофёрланы да кьолларындан келликди деп ышанырчады.

Бизни корр.

Көрмөчү

Бу күнлөдө КъМР-ни Миллет музейинде «Кавказны тиширыулары» деген көрмөчү ачылганды. Аны культураны айнытыуга себеплик этген «Мир Кавказа» деген регион жамауат фонд бла бирге КъМР-ни Культура министрствосу бла музей кеси къурагандыла. Анга материалла РАН-ны Антропологияны бла этнографияны Пётр Великий атлы музейинден, Россейни этнография музейинден, Орус география обществодан, Россейни миллет библиотекасындан алыннгандыла.

Кёзлеринги суратладан айырыргъа онг жокъду

Көрмөчюню къууанчлы ачылуунда сөлөшө, культура министрни орунбасары Къарчаланы Аминат аны къурагъанлагъа, анга себеплик этгенлеге да жүрек ыразы-

себепден бу ишни магъаналылыгы айтып-айтмазча уллуду», - дегенди.

КъМР-ни Художниклерини союзуну правленини председатели Геннадий Темирканов

башчаланы да Кавказны ариу адетлери, тамаша табийгъаты, огъурлу адамлары бла шагъырей этеди, атын иги бла айтдырады», - дегенди.

КъМР-ни Парламентини де-

Бызынгыда той.

лыгын билдиргенди. «Тиширыу Кавказда не заманда да энчи жерни алганды, ол от жагъаны жылыуун сакълагъанды, сабийле ёсдюргенди. Бир бирге къажар сюелген экеуленни жаланда ол жарашдырганды. Кавказлы тиширыула терен акъыллары, оюмлулукълары, басымлылыкълары, тынчлыкълары бла да айтылгандыла. Ол

а «Мир Кавказа» фонду башчыларындан бирине, СССР-ни сыйлы художниги Владимир Соскиевге ыразылыгын билдиргенди да чертгенди. «Владимир Борисовични тири къармашууну хайырындан быллай көрмөчюлени Шимал Кавказдан сора да, Россейни башха жерлеринде да көрүрге онг тапхандыла. Аланы юслери бла ол

путаты, Къулийланы Къайсын атлы малкъар драма театрын актрисасы Бечелланы Люда уа экспозициягъа эки-юч кере къарап чыккъанын, кесине кёп жангы шартла да ачханын билдиргенди. «Бизни эр кишилерибиз тиширыулары назмуларында, хапарларында, жырларында, романларында да махтар

ючюн къалмагъандыла. Ала уа не уллу даражагъа да тийишлидиле. Аны биз хар суратда эслейбиз. Быллай көрмөчюле не къадар кёп болсала, ол къадар игиди», - дегенди. Руслан Цримов а хар суратха художникни кёзю бла къарагъанда, бек сейирлик болгъанын, композициялары, типажлары, компановкалары да уста алыннганларын чертгенди.

Бу көрмөчю Москвада эки кере, Дондагъы Ростовда, Владикавказда, Махачкъалада да көргюзтүлгенди. Аны мураты - от жагъаны жылыуун, мамырлыкъны бла

сауутлары да бар.

Неда Огъары Малкъарда Фардык элден Цаколаны Шабазны юйюрю уа! Биринде уа Огъары Малкъардан таулу тиширыу къоюнунда къызчыгы бла арбазында олтурады. Автор анга «Тау татарлы тиширыу» деп атаганды. Нечик кёп затны юсюнден хапарлайдыла бу суратла.

Ма алай къарай кетсенг, Бахсан тарында Огъары Ауулда таулу тиширыула бирге жыйылып, быстыр жууа тургъанларын, къарачайлыны къошдан келген заманларын, Дагъыстанда кюйюз базарны, азербайджанлы, дюгерли

ырахатлыкъны сакълаучу кавказ тиширыууны сыфаты бла бютюн кёп адамны шагъырей этиудю. Аны бла бирге уа Кавказны тарыхын бла маданиятын миллет энчиликлени, тюрлю-тюрлю төлүлени къадарларыны юслери бла көргюзтүюдю.

Эски суратла уа энчи хазнадыла, кеси ёмюрлерини шагъатларыдыла. Аланы Карл Булла, Дмитрий Ермаков, Дмитрий Никитин, Григорий Раев, Жан Х. Раульча чынтты устала алгандыла. Ала къол бла ишленген керти чыгъармаладыла - XIX - XX ёмюрлени эсертмелери. Аланы хар бирини къатында да тохтап, къарап турлугъунг келеди. Бирлеринде тиширыула хар күн кийген жыйрыкъланы, башхаларында уа къууанчха кийилген омакларын кёресе.

Суратла кёп тарых шартланы, адет-төрелени да ачыклайдыла. Ма бызынгылыла Тёбен элде юй аллында арбазда тепсей турадыла. Сурат XX ёмюрюню аллында алыннганды. Сюйюнчланы юйюрлеринден Кумукъ, Маштай, Далхат, Нашхо, Магомет сюеледиле. Бу юйюрню жашлары бары да миллет кийимле кийипдиле, хазырлары,

тиширыулары, чеченли къызны, дагъыда кёп миллетлени келечилерин кёресе. Юслериндеги кийимлеринде, жаулукъларында, минчакъларында, билезиклеринде, боюнлукъларында, сыргаларында, жүзюклеринде да бирге ушагъан кёп затны эслейсе.

Алай а хар бирини да миллет энчиликлери, социальный жаны бла башхалыкълары да кёзге урунадыла. Сёз ючюн, бирлери агъачдан ишленген чурукъла, башхалары уа чабырла кийипдиле. Дагъыстанлылары уа кийимлерини омакъ жасалгъанларына эс бурурчады. Къысхасы, бу тамашалыкъланы айтып аныглатыргъа онг жокъду, жаланда барып къараргъа керекди.

Көрмөчю ачылгъан биринчи күн окъуна бек кёп адам келген эди. Аланы араларында жаш адамла бютюн аслам болгъаны уа къууандырады. Ала иги кесекге дери да залда хар суратны къатына келип, кёпге дери къарап сюелгендиле. Бир кере келген бла къаллыкъ туюлбюз дегенле да болгандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алганды.

Ахча санау

Капек, шай, апасы, тюмен...

Кёп миллетленича, малкъар халкъны да узунлукъну, уллулукъну, ауурлукъну ёлчеулерни, малны, мюлкню тергерге санаулары болганды. Жангылары жашаугъа сингнгенли ала унутула барадыла. Анда-санда бир-бир абаданладан эшите турабыз. Бюгюн аланы эсге салыргъа сюебиз.

Бизни миллетде ахча санауда беш сёз тамыр барды: **капек, шай, апасы, сом, тюмен.** Дагъыда бир къош сёз - **къара сом.** Аланы

магъаналары быладыла: **капек** - бир капек, **шай** - беш капек, **апасы** - жыйырма капек, **къара сом** - жыйырма бла беш капек, **сом** - жүз капек, **тюмен** - он сом.

Алимле айтханнга кёре, шай, апасы деген сёзле къажар тилден киргендиле. Тюмен деген а монгол тилден алыннганды. Кеси да минг деген магъананы тутады.

Ахча тергеу бизде капекле бла былай барады: бир капек, эки капек, юч капек, төрт капек. Андан ёрге санауны ти-

зими былайды: **бир шай, эки шай, юч шай, апасы, къара сом, алты шай, жети шай, эки апасы, тогъуз шай, сом жарым неда жарым сом, онбир шай, юч апасы, юч апасы бла бир шай, онтёрт шай, юч къара сом, төрт апасы, онсегиз шай, онтогъуз шай, сом.**

Сомдан ёрге тюменле бла санайдыла: **бир тюмен, эки тюмен, юч тюмен, төрт тюмен, беш тюмен, алты тюмен, жети тюмен, сегиз тюмен, тогъуз тюмен, он тюмен**

неда жүз сом. Жюзден ёрге сомла бла саналадыла. Алай он тюмен, жыйырма тюмен дегенча тюменле бла санау да жүрүйдю.

Ёлчеуленни юслеринден да сагъынайыкъ: **эл** - бармакъланы кенглиги, **сюем** - къол аязны къайырылгъан баш бармакъдан берисини кенглиги, **къарыш** - къол керилген заманда баш бармакъланы бла чыканайны орталарындагъы аралыкъ, **къары** - къолну жингирикден энишгеси, **арыш** - къолну

узунлугъу, **атлам** - жүрюгенде аякъланы бир алынып салыннганы, **къулач** - эки къолну кенгнге жайгъанда бир къолну бармакъларыны къыйырларындан экинчи къолну бармакъларыны къыйырларына дери, **къычырым** - къычырыкъланы эшитир чакъланы бир узакълыкъ. «Минг къычырым жол бир атламдан башланыр», - дейдиле таулула.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Маданият хазнабыз

Малкърарлыланы бла кърарачайлыланы культураларында магъаналы бёлмлеринден бири халкъ оюнладыла. Аланы юсюнден бюгюнню тёлю эшитген эсе да, бу жаны бла билимлери, баям, алай терен а болмаз. Той-оюн кюнлери-бизде ресторанлагъа, кафелеге барып, башха миллетледен келген ангыламланы хайырланып тургъаныбыз кишиге да жашырын туюлду.

Угъай, былайда бюгюнлюкню излемлерине келиширге керекмейбиз, дегенни айтмайбыз. Алай а кьюуанч кюнлери-бизге башха заманыбызгъа да жарашхан кесибишни аслам оюнубуз болгъанын энчи белгилерге сюебиз.

Алгъаракълада, 1998 жылда, Тауырзаланы Далхат бла Байрамкъулланы Хамит, улуу, магъаналы да ишни

тамамлап, «Кърарачай-малкър халкъ оюнла» деген китапны «Эльбрус» издательствода басмалагъандыла. Анда эки жюзден артыкъ оюнну юсюнден айтылады, аланы къайда, ким хайырланнганын эмда жорукълары. Художник Ахматланы Леуанны графика иллюстрациялары уа изданияны алапат жасагъандыла.

Аны ал сёзюнде поэт Байзуллаланы Алий жазгъаныча, чыгъарма бек алгъа сабийлеге асыуду, спорт оюнлагъа юрретген тренерлеге, гитчелеге, жюреклерин тазаларча эмда ала буруннгудан келген терелерибизни билирча. Алайды да, багъалы окъуучуларыбыз, сиз да бу башламчылыгыбызны жаратырсыз деп ышана, китапдан бир къауум оюнну кезиуден -кезиге басмалай турлукъбуз.

Миллет оюнларыбыз тас болуп кълалмазча

Киеу аякъ

Киеу аякъ неда голпан алыу эрттеден бери жюрюй келген терели оюнладанды. Киеу жёнгер уллу, эки-юч литр кирген, тышына жау сюртилген къара сыйдам аякъны, бозасын тёмей, ийилип, жерден алыргъа керекдиле. Аны алгъан, берген заманда да алгъыш сёзлени, терелени бузмай, ариу айтыргъа тийишлиди, сора аякъны кесини сыйы болады да, аны да эте билирге.

Бусагъатда киеу аякъгъа башха затланы къуядыла, къатышдырадыла, аны сылтаундан ол алгъын магъанасын, халын тас этгенди. Киеу сынау, тёзюмлюкню бла чыдамлыкъны кёрюу, чынттылап бир терс затны соруу да бу оюндан чыкъгъандыла.

Бёрк алыу

Тауулану той-оюн терелери баргъанларына кёре тюрлю-тюрлю оюнла туудургъанды. Аладан бири - киеуно бёркюн алыуду.

Киеу оюннга, къолайына кёре, бёрк кийип, аллыкъ къызны юйюне, бир къауум жашны да нёгер этип, келеди. Ол, уяла, иймене билирге, не айтсала да, артыкъ ышармазгъа, кюлмезге, кесин адетдеча жюрютюрге керекди. Нёгерлери уа аны жюгюн кётюредиле, жууап къайтарадыла, башын жуладыла. Ол заманда аны бёрк алган деп бир тере бла сынадыла. Киеу бёркге арталлыда къоркъмайды, аны къайгъысын этмейди. Кълпакъны

намысы, сыйы, башхасы да жёнгерлерини кълундады. Ахшы киеу нёгерле сёзюно кърарыуу бла окъуна бёркню алдырмай сакълаяладыла.

Алай анга къл жетсе уа, артха къайтарыу ючюн, тазир тёлемей къутулургъа кыйынды. Ол а кёп тюрлю болады: не жыр, не жомакъ айтып башларла неда онгларына кёре ахча берирле. Оюнда керексиз даулашхан, болмачы дауур этип баш къайнатхан бек айыпды. Бу эртеден къала келген адет бюгюн да хычыуун кёрюнеди эм тойгъа, оюннга энчи къууат береди.

Тузлу гюттю

Жетген къызла, тийреде- кълоншуда бирге жыйылып, заманларын ойнай - кюле ётдюрген тере эди. Аладан бири юч тирмен башындан суу алады, кишиге да сёлешмей, юйге къайтады. Кеч болгъандан сора шапа къыз адам сайын къл аяздан уллу болмагъан ючюшер тузлу гюттючюк этип, аланы биширеди, сора баш бармакъ тенгли биршер ёре кълалашчыкъланы да. Къызла тынгылагъанлай, хар бири гюттюлерин ашайдыла да, ёре кълалашчыкъларыны кыйырларына уа сибиртигден чёп юзюп, аны чанчып, жастыкъ тюплерине саладыла, тешинмегенлей, онг жанларында жатадыла.

Кюндюзден жюн тарап, урчукъ ийирип арыгъан къызла гюттюлени кълпханлары бла татлы кълккъуугъа киредиле эм тюшлеринде суйген жашларын кёредиле. Танг атхандан сора уа ёре тузлу кълалачларын итге атадыла. Хар бири да меникин ашаса эди, деп сакълайдыла. Ол къайсы къызны кълалачын алгъа кълпса да, аны биринчи болуп эрге чыгъарыгъына ийнангандыла.

Ойнагъанла барысы да бир юйде кългъандыла. Жатханда уа, бир жанларындан башхасына бурулургъа, сёлеширге да жараммагъанды.

Сапын оюн

Бу оюнну хапарын Тауырзаланы улу бла Байрамкъул улу Тетууланы Инженерден эшитип жазгъандыла. Ол малкър халкъны арасында кеч жаратылгъан оюндан бири болуп. Аны жорукълары уа былай эдиле.

Уллу къланганы юсюне бири бирине салыннган сапынланы саны ючден бешге, бешден оннга дери да болургъа боллукъду. Аны магъанасы: ол къллауна къама бла уруп тюбюне дери ким ётдюрсе да, сапынланы ол алады, ёчешгенледен бири уа кълтыдыргъанн-

га саналады да, багъасын тёлейди. Барысын да кълрккып ётдюралмаса уа, ургъан адам багъасын береди да, ёчешген а сапынланы алып къллады. Сапын оюн уллу жашланы ичинде бек суйген жубанчлары болгъанды. Анга адам кёп кълтышыучу эди. Ол мурат бла кеслери да тюкен аллында неда ныгъышда жыйышыучу эдиле. Хорлагъан адам а кълтханын биргесине алып кетмегенди - кълызлагъа юлешгенди.

Басмагъа **ЖАНГОРАЗЛАНЫ** **Нажабат** хазырлагъанды.

Кимге базынадыла кълоншула?

Масхара

Иммолат бла Тонай Добраны кълабыргъа кълоншуларыдыла. Кълалай эсе да, алда сагъынылгъанын кёрсе, аны кёлю жарыйды, экинчиге жолукъса уа, жюреги чанчады. Анданмыды да, Добра узакъ жолгъа атланса, огъурсуз кълоншусу аллына чыкъса, экили бола турмай, юйюне кълайтып, сау кюнню къланы бузулуп, ачыуун кимден алыргъа билмей турады. Юйюрю да, аны ол халын ангылап, анга кълатылмаучуду.

Аллай кюнлерини биринде мен эрттегили шуёхум Добраны юйюне келгенимде, аны мудахлыгъын кёрюп:

- Алан, Добра, бу чууакъ кюн геппирлеринги тургъузуп, эшикке чыкъмай нек тураса? - деп лакъырда этдим.

- Аурукъсунуп турама. Не жумушунг барды?

- Тонай келинини баш ауун алады, мен Иммолатны, сени да ары чакъыра келгенме.

- Айып этме, кёлюм бармайды.

- Иш мен айып этгенде туюлду.

Бир арбазда жашап, халкъ сизни юсюгюзге жыйылгъан кюн алайда кёрюнемей кълсанг ушамаз.

- Аны уа керти айтаса. Алай кеси уятны-хаятны билмеген адам сени намысынгы кълалай ангыларыккъды? Сен, иги жаш, адамлыкъгъа арталлыда келишмеген аманлыкъла этген кишиге бир да айып этип кёрмегенме. Аны кёрсенг, жойкъулланып, тобукъланып, салам бересе да. Аманны бла игини айыра билмеген сен кълаллай шуёхса.

Мындан алда ийнегими урлап, бауунда букъдуруп тургъанды да, кълызлагъанда уа, бузоуна кеси энин салып, анасын урчулагъа сатып жибергенди. Жангыз аны бла да кълалгы эди, арбазда, бахчада кёзю илиннген зат болуп, урламай кълмайды. Энди былайдан кёлчюп кетгенден сора башха амалым кълмагъанды.

- Ийнанам, аман кълоншу бла жашагъан азапды. Болсада тёзерге керекди. Кълыяма кюн кълоншунгдан ыразылыкъ тапмасанг, жаханымни бек теренине тюшесе дейдиле эфендиле.

- Да, бу мени атын айтыргъа ырыслагъан кълоншу да эфендиме деп турады. Аллахдан бир да кълоркъмайды, Ибилисге базына болур ансы.

ЛУКЪМАН улу М.

Ыйыкълыгъа гараскан

13 февральдан 20 февральгъа дери

КЪОЧХАР. Ырахат жашауугъузгъа чырмау этген эсгерилеригизни бла сагъышларыгъызны тинтип, аланы тап, жарыкъ жанларын ангыларгъа кюрешигиз.

ТАНА. Жангы ишге кёлчерге эм усталыгыгъыз бла байламлы жумушларыгъызны тамамларгъа тап кезиу туюлду. Андан эсе бу кюнде тынчыракъ, жюрюген сёзлеге кълшулма турсагъыз игиди.

ЭГИЗЛЕ. Сиз тышын-дан билекликге ышана эсегиз, бусагъатда ол болушлукъ тапдыраллыкъ адамла бла келишим кълураргъа тап заманды.

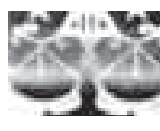
АЙЫРЫЧАБАКЪ. Кесигизни аягъыз. Тохтамай тынгысыз болуп туруу стрессни кълзгъаргъа боллукъду. Андан сора уа кёл заманны кеси кесигизге келалмай турургъа кълоркъуу чыгады.

АСЛАН. Сиз арада боллукъсуз, керекли адамла этген ишигизге ахшы белги саллыкъдыла. Алай бу ыйыккъда жангы келишимле кълураргъа керек туюлду.

КЪЫЗ. Чырмаула чыгъарыргъа боллукъ адамланы кесаматха урмагъыз. Иш бла байламлы жумушларыгъызда да сакълыкъ изленирикди.

БАЗМАНЛА. Эмда магъаналы ишлеге эсигизни бёлюгюз. Бош жумушланы тамамлауу болжалгъа салыгъыз.

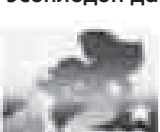
АКЪЫРАП. Суйген адамыгъыз бла арагъызыны тап этерге кезиу жетгенди. Анга уа ариу сёз окъуна себеп боллукъду. Кълтыгъыздагъылагъа эсигизни асламыракъ бёлюрге кюрешигиз.

МАРАУЧУ. Ишни кеси кёлугъузгъа алыгъыз. Магъаналы жумушланы бир башхала тамамларла деп женгил жашауу излегенигизни кълюгъуз.

ТЕКЕМЮЙОЗ. Жангы ишлени башламасагъыз, игиди. Нек дегенде аланы жашауда бардыргъан кълыйныракъ боллукъду, эсепледен да не хазна файда чыгъар.

СУУКЪУЙ. Юйюрюгюз заманын жарыкъ ётдюрюрге излерикди. Чыкъгъан чурумланы юсюнден сагъышланып тургъаныгъыз аланы кълзотургъа боллукъду.

ЧАБАКЪЛА. Жангы танышыула боллукъдула, дейдиле жулдузла. Ала сизни кълдарыгъызны ахшы жанына тюрлендирирге да айтадыла. Кертиди, аны жаланда бир кесек заман озгъандан сора сезериксиз.

Аскер слёт

Бет жарыкълы къайтхандыла

4 - 8 февральда Сочи шахарда «Олимпийское завтра России» форумну чегинде «Олимпийская зарница» деген биринчи битеуроссей аскер – спорт патриот слёт бардырылганды. Анга эм кючлю 33 команда къатышханды. Аланы араларында Атажукино элни 1-чи номерли кадет-интернат школуну келечилери да болгандыла. Саулай да проектде къаруларын сынаргъа къыралны 55 региондан юч мингден артыкъ команда къатышханды.

Эришиулени биринчи кюннде Къабарты –Малкъардан белгили дзюдоистле Занкишиланы Казбек, Хасанби Таов, Анзор Дауров эм Аслан Камбиев да келип, кадетле бла тубеп, алагъа хорлам тежегендиле. Спортчула бусагъатда Сочиде жараула бардырадыла.

Слётну чеклеринде эришиуле спортну кеп тюрлюсюнден бардырылгандыла. Атажукино кадет школну келечилери ушкоч атыуда, комплекс -кюч упражнениялада, футболда, жыр айтыуда, ГТО –да эмда ахшы кёрюмдюле болдургандыла.

Кадет Мурат Алакулов «Сдам норму ГТО» деген конкур-

сда биринчи жерни алганды, комплекс-кюч упражнениялары тамамлауда Амирхан Акежев экинчи болганды эм Артём Попов а «Моя будущая профессия» деген кёлден жазмада хорлаганды.

«Олимпийская зарница» аскер патриот слёт биринчиден жаш адамла саулукулу болурча, спортха тартынырча эмда аланы Ата журтларына патриот сезимлерин кючлер умут бла бардырылады. Слётну чеклеринде «Спорт. Здоровье. Интеллект» деген чакъырыу бла кеп тюрлю конференцияла, конкурсла, семинарла, кёрмючле да ётгендиле. Атажукинодан кадетле кыш кезиуде классла-

ны араларында бардырылганды ГТО сборлагъа, «Бизнича эт, бизден да иги эт!» деген аскер-спорт марафоннга, аскер-техника эстафетагъа эм башха эришиулеге къатышхандыла.

Интернатны башчысы Ахияд Ойтов билдиргенге кере, жашла, кючлерин аямай, эришиуледе биринчи жерлени алыргъа итингендиле. Акъыл, кюч керек жерде да кеслерин тийишли кёргюзтгендиле. Арада байламлыкны тас этмей, бир бирге болушуп, ангылатып, команда даражасын къоруулаагъанды. Эришиулеге барыргъа амал тапханлары кючюн Ойтов атала бла аналагъа ыразылыгын да билдиргенди.

Хорлап, кубок къоллу болуп къайтхан кадетлеге уа ёз окъуу учрежденияларында байрам къурап тубегендиле, кекге салютла жибергендиле, марш парад да ётдюргендиле.

МАГОМЕДЛАНЫ Сюлемен.

ЫРАЗЫЛЫКЪ

Элим деген ыспас, бюсюреу табар

Хунерликлери, иш кёллююклери, къармашулары бла жетишимли да, къолайлы да болган жашларыбыз, насыпха, кепдюле. Биз аллайланы юслеринден жаза-жаза турабыз. Алай аланы ичлеринде халкларына, эллерине къайгыргъанла, чомартла, дайым да жандаурлукъ этгенлей тургъанла болганлары уа бюкюнда къуандырады. Аллайлагъа уллу ыспас этебиз, ала бла ёттемленебиз.

Москвада ишлеп турган предприниматель Чеченланы Ахматны жашы Алий ма аллай жашларыбызданды. Кеп болмай ол Кенделен элни саулуку

сакълау учреждениясына терк медицина болушлукъ берген машина сатып алганды.

-Бююннге дери элде аллай жангыз бир улоу бар эди да, анга Лашкутагъа, Бедикге да жетиширге тюшгенди. Энди Алийни ахшылыгыннан саусузла медицина болушлукъну кеп сакъларыкъ туюлдюле, -деп, Кенделен элни администрациясыны таматасы Текуланы Къамбулат «Заман» газетни юсю бла битеу эллилени атларындан Чеченланы Алийге жюрек ыразылыгын билдиреди, аны бетинден тукъумгъа саулай да ыспас этеди.

Жангы китап

Республиканы тамашалыгъыны юсюнден хапарлайды

Нальчикде «Кабардино-Балкария: 100 чудес, больших и маленьких» деген ат бла сейир китап чыкъгъанды. Быллай зат эндиге дери Шимал Кавказны республикаларында угъай, саулай да Россейни регионларында окъуна басмаланмагъанын чертирчады. Ол издание Мария бла Виктор Котляровланы, краеведлени тинтичулени, кеп жылланы ичинде излеулерин, жюзле бла жолоучулукъларын, мингле бла саналган километрли жоллада тубеген затларын кесине толусунлай сыйындыргъанды.

Андан сора да, Кавказны жаухарыны, Къабарты-Малкъарны уа китапны авторлары анга санайдыла, къудурет, табийгъат кеси жаратхан эм

адамны къолу бла этилген жюз тамашалыгъы, орус тилде жазылган текстни ингилизча тюрлюсю, объектлени къайда болганларын белгилеген география координатла, айхай да, кеп санда алынган суратла киргендиле изданиагъа.

Информация жаны бла толу болганы бла чекленип къалмай, аны тыш сыфаты да омакъды. Сюдюмлю, чурум тапмазча дизайн бла этилгенди (художник Жанна Шогенова). Жарыкъ, тюрсюнлю зарфы, ариу къагыты, къаты тышы – ала барысы да бизни республиканы суйгенлеге аны тамашалыгъын ачыкълагъаны бла бирге бу китап ахшы саугъа да боллукъду.

Бизни корр.

КъМР-ни Журналистлерини союзуна правлени Россейни Журналистлерини союзуна члени **ОШНОКОВ Олег Анурбиевичге** анасы **ЖАНКУЛАЕВА Каражан Касаевна** ауушханына бушуу этип къайгы сёз береди.

Юйпендириу

Амур къапланы бла Тимур текени араларында бир эчки

Приморъени сафари-паркында жашагъан антлы шухла Амур къаплан бла Тимур теке туюшгендиле да, жыртыч кырдык отлаучуну иги да букъусун бардыргъанды. Алайды да, энди аланы бир бирден айыргъандыла. Теке уа жангызлыкъда мудахланганды.

Аны себепли анга келин излеп тебирегендиле. Къыралда эм иги эчкини табар умут бла эришиу окъуна ачхандыла. Тимурну жюрегине бла туягъына тийишли болургъа суйгенледен бири кеп болмай сафари – паркга келгенди – Маняны Находкадан (Владивостокдан 170 километр узакълыкъда шахар)

тишируу келтиргенди.

Келин айбатланып эди, тёпесине да гюл кысылып. -Манягъа юч жыл болады, алай жашауунда уа ююр азаплыкны сынагъанды: эри, уругъа тюшюп, туякъларын сындыргъанды, - деп белгилейди паркны таматасы Дмитрий Мезенцев. – Жазыкчыкъ мудахланып турмазча, иелери аны жашауун экинчи кере къурап умутлудула. Тимурдан иги киеулюк а къайда!

Кертиди, мойюзлю донжуанны алыкъа Маня бла танышдырмагъандыла. Ол бирси келинликлени сакълап, Тимурну жюрегине тийишли болургъа

излеген эм иги эчки деген кастингге бирсиле бла тенг кесин сынап кёрлюкдю. Биз да сакълайыкъ ахыры неге келлигин!

Интернет.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат

(баш редакторну орунбасары)

ТЕКУЛАНЫ Хауа

(баш редакторну орунбасары)

ТОКЪЛУЛАНЫ Борис

(жууаплы секретарь)

ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикге кере 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Кульчаланы Зульфия -

дежурный редактор;

Кетенчиланы Зульфия- жууаплы секретарыны орунбасары;

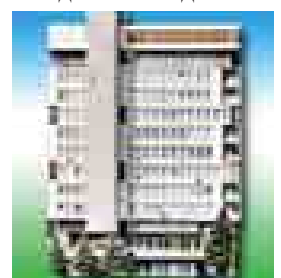
Бийчеккуланы Жаннета - (1, 2, 3, 7-чи бетле);

Геляланы Валентина - (4, 5, 6, 8-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2050 экз. Заказ №194

Багъасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы: elbor_50@mail.ru